

Źródła informacji o lekach OTC oraz opinia mieszkańców terenów wiejskich o wpływie tych leków na zdrowie

Monika Szpringer¹, Marzena Olędzka², Justyna Kosecka³, Elżbieta Monika Galińska⁴,
Jarosław Chmielewski⁵, Bogumił Sobczyk³, Magdalena Wawrzeńczyk⁶

¹ Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Nauk o Zdrowiu, Instytut Zdrowia Publicznego, Zakład Profilaktyki Społecznej, Kielce

² Polskie Towarzystwo Terapii EMD, Warszawa

³ Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Pedagogiczny i Artystyczny, Kielce

⁴ Zakład Alergologii i Zagrożeń Środowiskowych, Instytut Medycyny Wsi, Lublin

⁵ Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie

⁶ Powszechna Informacja Medyczna sp. z o.o sp.k., Kielce

Szpringer M, Olędzka M, Kosecka J, Galińska EM, Chmielewski J, Sobczyk B, Wawrzeńczyk M. Źródła informacji o lekach OTC oraz opinia mieszkańców terenów wiejskich o wpływie tych leków na zdrowie. *Med Og Nauk Zdr.* 2015; 21(2): 158–162. doi: 10.5604/20834543.1152913

Streszczenie

Wprowadzenie. Choć samoleczenie było znane już od najdawniejszych czasów, obecnie leki dostępne bez recepty umożliwiają leczenie na własną odpowiedzialność. Z roku na rok powstaje coraz więcej nowych produktów charakteryzujących się odmienną skutecznością oraz możliwymi działaniami niepożądanymi. W dużej mierze do rosnącego popytu na leki dostępne bez recepty przyczynia się reklama w mass mediach.

Cel pracy. Celem przeprowadzonych badań była analiza najczęstszych źródeł informacji o lekach dostępnych bez recepty oraz poznanie opinii badanych na temat ich wpływu na zdrowie.

Materiał i metody. W badaniu wykorzystano technikę ankietowania. Na potrzeby badania został skonstruowany anonimowy kwestionariusz ankiety. Badania przeprowadzono w grupie 114 osób zamieszkałych na terenach wiejskich województwa świętokrzyskiego. Badani znajdowali się w przedziale wiekowym 16–66 lat. W badaniu za poziom istotności przyjęto $p < 0,05$.

Wyniki. Głównym źródłem informacji o lekach dostępnych bez recepty dla kobiet z terenów wiejskich jest reklama (47,62%) oraz rodzina (36,51%). Wśród badanych mężczyzn pochodzących ze wsi dominowała natomiast reklama (37,25%) oraz farmaceuta (35,29%). Niepokojący jest fakt, że zaledwie ¼ kobiet i niespełna 7% mężczyzn zapoznaje się z ulotką informacyjną dołączoną do leków. Ponadto tylko ⅓ kobiet i niespełna 51% badanych mężczyzn potrafiła stwierdzić, że możliwe jest wystąpienie interakcji lekowej w przypadku przyjmowania kilku leków jednocześnie.

Wnioski. Najbardziej wiarygodnym źródłem informacji o lekach dostępnych bez recepty dla kobiet jest reklama i rodzina, a dla mężczyzn reklama i farmaceuta. Badani mieszkańcy wsi zgłaszali potrzebę uzyskania od farmaceuty informacji o możliwych skutkach ubocznych oraz zagrożeniach związanych z przyjmowaniem leków poza kontrolą lekarza. Wyniki uzyskanych badań utwierdzają w przekonaniu o konieczności edukowania społeczeństwa, szczególnie osób zamieszkujących tereny wiejskie, w zakresie wiedzy o korzyściach i zagrożeniach związanych ze stosowaniem leków OTC.

Słowa kluczowe

leki OTC, zdrowie, wiedza, źródła informacji

WPROWADZENIE

Rynek leków dostępnych bez recepty zaistniał w Polsce w roku 1994. Przyczyniły się do tego regulacje prawne pozwalające na przekaz reklamowy w mediach. Polski rynek farmaceutyczny ciągle się rozwija. Leki OTC należą do grupy farmakologicznej, która jest bardzo często używana w procesie samoleczenia. Z roku na rok powstaje coraz więcej nowych medykamentów, które są dostępne bez recepty. Leki te charakteryzują się odmienną skutecznością, a także innymi działaniami niepożądanymi [1, 2].

Produkt ten można nabyć w obecnych czasach już nie tylko w aptekach, ale w prawie wszystkich sklepach, kioskach czy stacjach benzynowych. Polski rynek leków dostępnych bez

recepty oszacowano na wartość ponad czterech miliardów złotych [3]. Społeczeństwo zapomina o fakcie, iż podczas zakupu leku w aptece można uzyskać wiele porad udzielonych przez specjalnie przygotowane do zawodu farmaceuty osoby [4]. Szeroko rozprzestrzenia się poważny problem dotyczący samoleczenia. Jednym z głównych problemów dotyczących leków OTC jest zażywanie zbyt dużych dawek oraz pojawianie się różnorodnych interakcji lekowych. Konsekwencją takich poczynań są powikłania oraz dolegliwości, które przyczyniają się do zwiększenia kosztów leczenia [3, 5]. Co więcej, większość osób przyjmujących leki dostępne bez recepty nie jest świadoma wystąpienia możliwych interakcji lekowych oraz ich negatywnego wpływu na zdrowie. Interakcje mogą pojawić się u osób zażywających leki w każdej grupie wiekowej. Najczęściej jednak problem ten dotyczy seniorów, gdyż osoby w podeszłym wieku borykają się z wieloma schorzeniami i przyjmują różnorodne medykamenty. Często u osób sędziwych dochodzi do zaburzenia w funkcjonowaniu wątroby czy nerek. Kolejnym

Adres do korespondencji: Monika Szpringer, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Nauk o Zdrowiu, Instytut Zdrowia Publicznego, Zakład Profilaktyki Społecznej, ul. IX Wieków Kielc 19, 25-317 Kielce
E-mail: mszprin@poczta.onet.pl

Nadesłano: 28 stycznia 2015; zaakceptowano do druku: 09 marca 2015

czynnikiem, który może mieć znaczący wpływ na tworzenie się interakcji lekowych są czynniki genetyczne. W zależności od tej podstawowej jednostki dziedziczenia niektórzy mogą być w większym lub mniejszym stopniu narażeni na występowanie interakcji lekowych. Warto również zwrócić uwagę na choroby, które towarzyszą człowiekowi i są w toku leczenia, bądź też w niektórych przypadkach nie są leczone [6]. Poważny problem stanowią również sytuacje związane z przedawkowaniem leków, głównie leków przeciwbólowych. Wyniki badań uzyskane przez amerykańskiego badacza – Williama Lee z Uniwersytetu of Texas – ukazują ten problem. W badaniu przeprowadzonym na grupie 275 osób, które nieumiejętnie stosowały leki dostępne bez recepty, aż u 20 osób konieczny był przeczep wątroby, a około 70 osób zmarło z tego powodu [3].

Na wzrost obrotu lekami dostępnymi bez recepty na rynku farmaceutycznym ma wpływ wszechobecna reklama tych produktów. Reklamowanie produktów leczniczych opiera się na powiadamianiu, opisywaniu, a także zachęcaniu, przy użyciu różnych manipulacji marketingowych, do zakupienia i zażywania danego produktu [7]. Tylko leki wydawane bez recepty (OTC) mogą być reklamowane poprzez reklamę telewizyjną, radiową, internetową oraz prasową [3, 8]. Taki przekaz promocyjny ma na celu wzrost konsumpcji oraz sprzedaży produktów leczniczych [7]. Pomimo wielu zasad, które powinny być przestrzegane w przekazie reklamowym leków, bardzo często dochodzi do ich łamania i naruszenia. Zdarza się, że reklamy wprowadzają w błąd odbiorców i niekiedy podają do wiadomości publicznej błędne informacje, np. o działaniu leku. Przekazy informacyjne prezentują medykament w jak najlepszym świetle po to, aby dobrze sprzedawał się na rynku [9].

CEL PRACY

Celem przeprowadzonych badań było poznanie głównych źródeł czerpania informacji na temat leków dostępnych bez recepty, a także ocena stanu wiedzy mieszkańców wsi w zakresie wpływu tych produktów na stan zdrowia.

MATERIAŁ I METODA

Anonimowe badania przeprowadzono przy użyciu metody sondażu diagnostycznego, w ramach którego zastosowano technikę ankietowania. Narzędziem badawczym służącym do poznania źródeł informacji o lekach dostępnych bez recepty oraz opinii badanych o ich wpływie na zdrowie był anonimowy kwestionariusz ankiety.

Badania zostały przeprowadzone wśród 114 osób zamieszkujących tereny wiejskie z województwa świętokrzyskiego w okresie od 10.11.2012 r. do 10.01.2013 roku. Grupę badaną stanowiły osoby w wieku 16–66 lat. Mając na uwadze wybrany temat, starano się odpowiedzieć na kilka problemów badawczych:

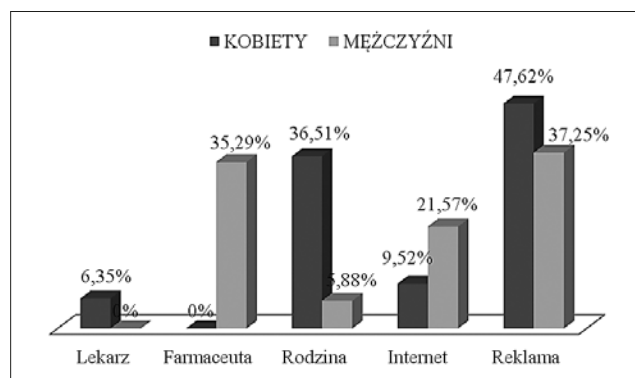
1. W jaki sposób płęć różnicuje stan wiedzy mieszkańców województwa świętokrzyskiego dotyczący leków OTC?
2. Jaki jest poziom wiedzy mieszkańców dotyczący leków OTC?
3. Czy w opinii badanych stosowanie leków dostępnych bez recepty wywołuje skutki uboczne?

W analizie zastosowano test chi-kwadrat, oparty o rozkład chi-kwadrat, którego można użyć do porównania kilku zbiorów/cech. Z uwagi na fakt, że w interpretacji uzyskanych wyników badań największe znaczenie ma p (prawdopodobieństwo pełnienia błędu pierwszego rodzaju), w badaniu za poziom istotności przyjęto $p < 0,05$.

WYNIKI

Badaniu poddano 114 osób zamieszkałych na terenie województwa świętokrzyskiego, z czego kobiety stanowiły 55%, natomiast mężczyźni 45% ogółu ankietowanych. Biorąc pod uwagę strukturę badanych ze względu na wiek, wszystkie osoby znajdowały się w przedziale wiekowym 16–66 lat, a najliczniejszą grupę stanowiły panie będące w przedziale wiekowym 16–25 lat (41,26% kobiet). Wśród mężczyzn aż 31,37% stanowiły osoby w przedziale wiekowym 26–35 lat. Zdecydowanie największy odsetek zarówno wśród badanych kobiet, jak i mężczyzn stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (63,49% – kobiety, 35,29% – mężczyźni).

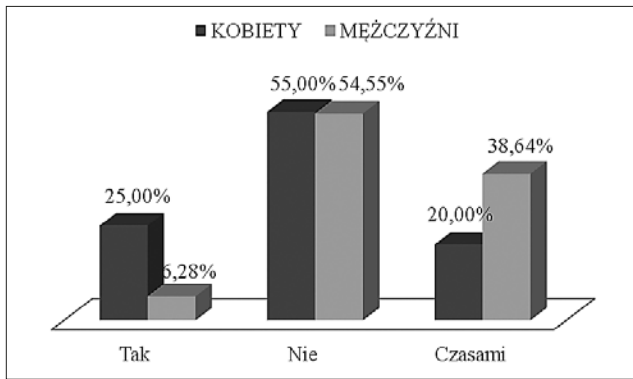
W pierwszej kolejności poproszono badanych o wyrażenie opinii na temat głównego źródła pozyskiwania informacji o lekach dostępnych bez recepty. Pomimo że żyjemy w czasach, w których głównym źródłem informacji jest Internet, uzyskane wyniki badań wskazują, iż mimo rozwoju cywilizacji konsumenci chętnie korzystają z porad specjalistów i bliskich osób. Kobiety zadeklarowały, że najczęstszym źródłem informacji jest dla nich reklama (47,62%) oraz rodzina (36,51%). Wśród badanych mężczyzn dominowała natomiast reklama (37,25%) oraz farmaceuta (35,29%). Zauważono, że mężczyźni w porównaniu do kobiet znacznie częściej szukają informacji o lekach dostępnych bez recepty w Internecie (21,57% – mężczyźni; 9,52% – kobiety). Zależność ta jest istotna statystycznie ($p = 0,00004$) (ryc. 1). Badani wskazywali na mniejsze możliwości w zakresie uzyskiwania rzetelnej wiedzy o lekach OTC i suplementach diety niż mieszkańcy miast.

Rycina 1. Źródła wiedzy o lekach dostępnych bez recepty

Badanych zapytano o częstotliwość zapoznawania się z ulotkami dołączonymi do leków dostępnych bez recepty. Niepokoi fakt, że zaledwie ¼ kobiet i jeszcze mniejszy odsetek mężczyzn (niespełna 7%) zapoznaje się z tego typu informacją. Natomiast odsetek kobiet i mężczyzn, którzy zadeklarowali, iż nie zapoznają się z ulotkami informacyjnymi dołączonymi do leków jest podobny ($p = 0,01$) (ryc. 2).

W następnej kolejności proszono badanych o wyrażenie opinii na temat informowania przez farmaceutów o możliwych skutkach ubocznych przyjmowania leków dostępnych

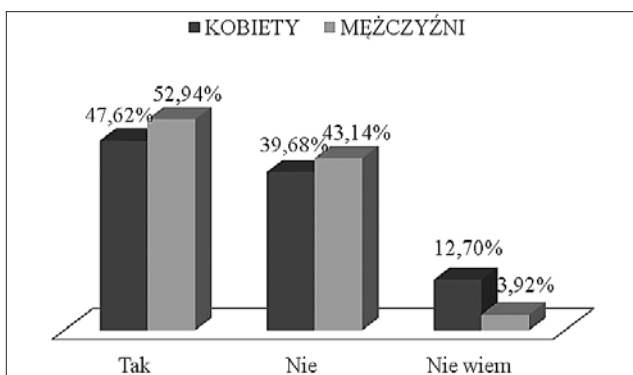
Rycina 2. Częstotliwość zapoznawania się z ulotkami dołączonymi do leków OTC przez badanych

bez recepty. W tej kwestii opinia badanych była bardzo zróżnicowana. Choć zarówno wśród kobiet i mężczyzn największy odsetek zadeklarował, że farmaceuta powinien dostarczyć takich informacji, w przypadku kobiet odsetek ten był znacznie większy (95,24%). Co ciekawe, żadna z badanych kobiet nie zadeklarowała, iż farmaceuta może nie informować o możliwych skutkach ubocznych stosowania leków. W przypadku mężczyzn odsetek ten wyniósł aż 31,37% ($p=0,00001$) (tab. 1).

Tabela 1. Potrzeba informowania o możliwych skutkach ubocznych przyjmowania leków w opinii badanych

Czy Pani(a) zdaniem farmaceuta powinien informować o możliwych skutkach ubocznych leków?	KOBIEТЫ		MĘŻCZYŹNI	
	n	%	n	%
Tak	60	95,24	30	58,82
Nie	-	-	16	31,37
Nie wiem	3	4,76	5	9,80
Razem	63	100	51	100

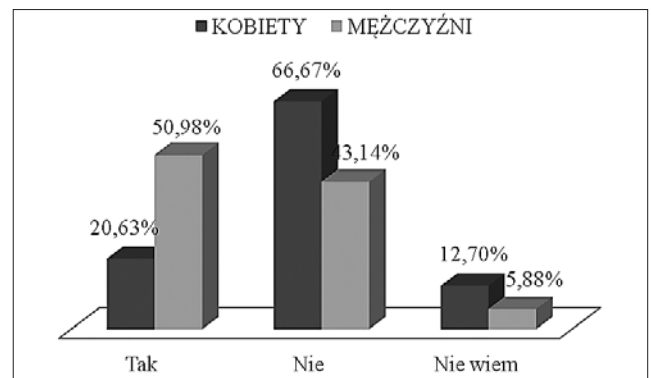
Zdecydowanie największy odsetek badanych mieszkańców wsi (zarówno spośród kobiet, jak i mężczyzn) zadeklarował, że stosowanie leków dostępnych bez recepty może niekorzystnie wpływać na samopoczucie i stan zdrowia. Niepokoi jednak fakt, że 12,07% kobiet i 3,92% mężczyzn nie potrafiło wyrazić opinii w tym zakresie, co może świadczyć o braku wiedzy dotyczącej racjonalnego stosowania leków OTC. Zależność ta jest istotna statystycznie ($p=0,002$) (ryc. 3).

Rycina 3. Wpływ stosowania leków OTC na zdrowie, w opinii badanych

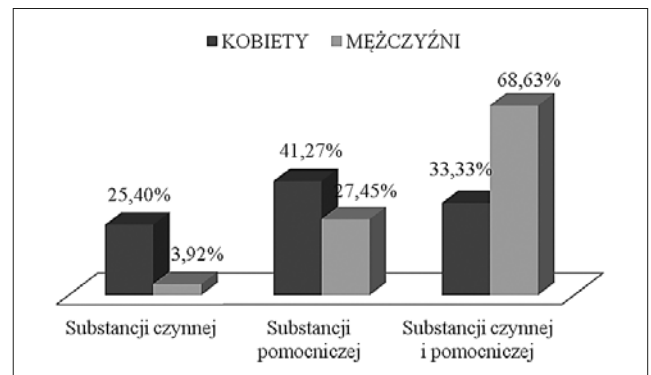
Opinia badanych dotycząca możliwości wystąpienia interakcji lekowej w przypadku stosowaniu kilku rodzajów

leków dostępnych bez recepty była bardzo zróżnicowana. Jedynie 1/3 kobiet i niespełna 51% badanych mężczyzn potrafiło poprawnie stwierdzić, że możliwe jest wystąpienie interakcji lekowej w przypadku przyjmowania kilku leków jednocześnie. Zaskakujący może być fakt, że mężczyźni w tym zakresie charakteryzowali się wyższym poziomem wiedzy aniżeli kobiety ($p=0,002$) (ryc. 4). Ponadto, zdaniem ankietowanych kobiet, interakcja lekowa to wzajemne oddziaływanie kilku leków (68,25%). Największy odsetek mężczyzn nie jest w stanie określić znaczenia tego terminu (43,14%). Według mężczyzn, termin „interakcja lekowa” to uzależnienie od leków (37,25%), a jedynie 19,61% mężczyzn stwierdziło, że jest to wzajemne oddziaływanie kilku leków.

Rycina 4. Wiedza badanych dotycząca interakcji lekowej

Opinia badanych dotycząca składu leków OTC była zróżnicowana. Największy odsetek kobiet stwierdził, że leki OTC składają się jedynie z substancji pomocniczej (41,27%). Wśród mężczyzn blisko 69% ankietowanych zadeklarowało, że produkty tego typu składają się zarówno z substancji czynnej, jak i pomocniczej. Szczegółowe wyniki prezentuje rycina 5 ($p=0,0002$).

Rycina 5. Opinia badanych dotycząca składu leków OTC

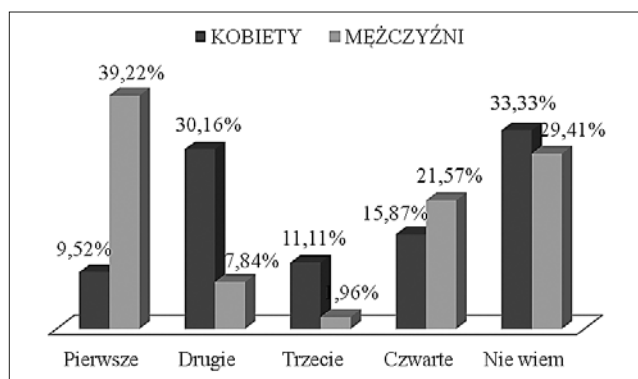
Istotna statystycznie jest również zróżnicowanie w zakresie znajomości terminu „lekomania” ($p=0,00001$). Badani zapytani o to, co rozumieją pod pojęciem lekomanii, najczęściej deklarowali, że jest to uzależnienie od leków (79,37% – kobiety; 94,12% – mężczyźni). Niestety, wiedza kobiet w tym zakresie okazała się znacznie mniejsza w porównaniu do mężczyzn. Kobiety częściej niż mężczyźni wskazywały, że lekomania to choroba, w której nie można zażywać żadnych leków czy też wstręt do leków. Szczegółowe wyniki prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Znajomość terminu lekomanii wśród badanych

Według Pani(a) lekomania to:	KOBIEТЫ		MĘŻCZYŹNI	
	n	%	n	%
nazwa leku OTC	-	-	-	-
choroba, w której nie można zażywać żadnych leków	9	14,29	1	1,96
uzależnienie od leków	50	79,37	48	94,12
wstręt do leków	4	6,35	2	3,92
Razem	63	100	51	100

Ciekawe wyniki badań uzyskano w zakresie opinii badanych na temat miejsca zajmowanego przez Polskę na tle europejskich krajów pod względem częstości stosowania dostępnych leków bez recepty. Wśród kobiet największy odsetek nie potrafił wyrazić opinii w tym zakresie, a 30,16% kobiet stwierdziło, że biorąc pod uwagę częstość stosowania tego rodzaju preparatów przez Polaków, Polska znajduje się na drugim miejscu. Nieco inaczej ukształtowały się uzyskane wyniki badań wśród mężczyzn, bowiem aż 39,22% z nich stwierdziło, że Polska pod tym względem znajduje się na pierwszym miejscu. Zależność ta jest istotna statystycznie ($p=0,0002$) (ryc. 6).

Rycina 6. Miejsce zajmowane przez Polskę pod względem częstości stosowania leków OTC, w opinii badanych

DYSKUSJA

W dzisiejszych czasach problematyka nadkonsumpcji leków dostępnych bez recepty jest przedmiotem badań wielu naukowców. Zagadnienie to stanowi znaczący problem zdrowia publicznego nie tylko w Polsce, ale również w innych krajach europejskich. Badacze szukają informacji nie tylko na temat źródeł informacji o lekach dostępnych bez recepty, ale także danych dotyczących ich wpływu na samopoczucie i zdrowie społeczeństwa.

W badaniach własnych badane kobiety stwierdziły, że Polska pod względem częstości stosowania leków bez konsultacji lekarskiej zajmuje drugie miejsce. Nieco odmienną opinię zaprezentowali mężczyźni, którzy zadeklarowali, iż jest to pierwsze miejsce. Z dostępnych badań dowiadujemy się, że Polska zajmuje szóstą miejscę w Europie pod względem wielkości rynku zbytu leków. Dostępność do preparatów leczniczych dostępnych bez recepty jest zbyt duża [10]. Badania innych autorów ukazały, że bardzo rzadko można spotkać osobę, które w ostatnim miesiącu nie miały styczności z lekami OTC [8]. Środkami, które najbardziej cieszyły się

popularnością wśród młodocianych były leki przeciwbólowe, zwalczające grype i przeziębienie, łagodzące zaburzenia żołądkowo-jelitowe, a także ułatwiające zasypianie [1, 8].

Uzyskane wyniki badań własnych wskazują, że głównym źródłem informacji o lekach dostępnych bez recepty dla kobiet ze wsi jest reklama (47,62%) oraz rodzina (36,51%). Wśród badanych mężczyzn z terenów wiejskich dominowała natomiast reklama (37,25%) oraz farmaceuta (35,29%). Z danych zmieszanych w raporcie „Zwyczajne zakupy Polaków związane z nabywaniem leków”, opracowanym w 2007 r. na podstawie badań przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie 1003 Polaków w wieku 15 lat i więcej, wynika, że głównym źródłem informacji o lekach OTC dla Polaków są przede wszystkim: własne doświadczenie (35%), opinia farmaceuty (35%), informacja uzyskana za pośrednictwem środków masowego przekazu (31%), porada lekarska (26%), informacja uzyskana od najbliższych (21%). Natomiast niespełna 1/5 badanych (17%) czerpała informację o lekach OTC z ulotek reklamowych. Warto podkreślić fakt, że podobny wynik uzyskano w poprzednim badaniu w 2005 roku (wtedy ten odsetek wyniósł 15%) [11] (Raport TNS OBOP „Zwyczajne zakupy Polaków związane z nabywaniem leków” 2007 rok). Ponadto, jak wynika z badań przeprowadzonych przez Taylor Nelson Sofres OBOP w 2002 roku, Polacy najczęściej decydują o zakupie leku dostępnego bez recepty podejmując na podstawie reklamy (23%). Innymi czynnikami są: porady farmaceuty (18%), konsultacje lekarskie (17%), opinia bliskich osób (15%), własne doświadczenia (13%), a także dostępne ulotki informacyjne w aptekach (9%) [12]. W oparciu o te dane można stwierdzić, że najważniejszymi źródłami informacji oraz wpływu społecznego na zakup są: reklamy, a w szczególności różnego rodzaju materiały promocyjne, informacje uzyskiwane od profesjonalistów: lekarzy, farmaceutów oraz własne doświadczenia i opinia bliskich osób [13].

W badaniach własnych uzyskane dane wskazują, że tylko 25% kobiet oraz niespełna 7% mężczyzn czyta ulotki dołączone do leków, z których można dowiedzieć się, jak stosować lek, z czego się składa, z jakimi innymi lekami nie należy go łączyć, a także jakie skutki uboczne może on wywoływać. Według innych autorów, z ulotkami zapoznaje się 87% badanych [3]. Badania CBOS dowiodły, że 71% ankietowanych zdaje sobie sprawę ze szkodliwości substancji leczniczych, dla porównania – w badaniach własnych wykazano, że o tym fakcie wie przeszło 47% kobiet i niecałe 53% mężczyzn [10].

WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych sformułowano następujące wnioski:

1. Najbardziej wiarygodnym źródłem informacji o lekach dostępnych bez recepty dla kobiet zamieszkujących tereny wiejskie jest reklama i rodzina, a dla mężczyzn mieszkających na wsi reklama i farmaceuta. Mieszkańcy wsi wskazywali na gorszy dostęp do rzetelnych źródeł informacji niż mieszkańcy miast.
2. Badani mieszkańcy wsi w zdecydowanej większości zgłaszali potrzebę informowania przez farmaceutę o wszelkich możliwych skutkach ubocznych oraz zagrożeniach związanych z przyjmowaniem leków poza kontrolą lekarza.
3. Niepokojący jest fakt, że niespełna połowa badanych kobiet i nieco więcej niż 50% mężczyzn z terenów wiejskich zadeklarowała, że stosowanie leków dostępnych bez recep-

ty może niekorzystnie wpływać na samopoczucie i stan zdrowia. Wyniki te tym bardziej utwierdzają w przekonaniu o konieczności edukowania społeczeństwa w zakresie wiedzy o korzyściach i zagrożeniach związanych ze stosowaniem leków OTC.

4. Udokumentowany w badaniach stopień braku podstawowej wiedzy w zakresie wpływu na zdrowie nieodpowiedniego i nieuzasadnionego stosowania leków dostępnych bez recepty uzasadnia potrzebę wprowadzenia działań z zakresu edukacji zdrowotnej i profilaktyki na temat zagrożeń płynących ze stosowania leków OTC bez zaleceń lekarza, szczególnie osób zamieszkujących tereny wiejskie.
5. Wprowadzenie działań edukacyjnych w zakresie umiejętnego stosowania leków OTC powinno być poprzedzone zebraniem danych na temat: przyczyn sięgania po leki dostępne bez recepty, postaw wobec stosowania tego typu produktów oraz wzorów ich używania.

PIŚMIENNICTWO

1. Bażydło M, Żułtak-Bączkowska K, Zaremba-Pechmann L, Rotter I, Karakiewicz B. Analiza stosowania leków OTC bez konsultacji z lekarzem w poszczególnych grupach wiekowych oraz ocena zapotrzebowania na edukację zdrowotną w tym zakresie. *Fam Med Prim Care Rev.* 2010; 12(2): 127–130.
2. Meszaros J. Leki przeciwbólowe dostępne bez recepty. *Przew Lek.* 2001; 4(4): 76–87.
3. Kurczewska U. O samoleczeniu i lekach bez recepty. *Farm Pol.* 2005; 61(8): 395–399.
4. Rafalski P, Rafalska A. Samoleczenie preparatami OTC dostępnymi bez recepty w opinii pacjentów wybranych aptek obszaru woj. świętokrzyskiego. *Probl Hig Epidemiol.* 2008; 89(suplement 1): 7.
5. Kasperczyk J, Joško J, Klimasara J. Zjawisko samoleczenia wśród studentów wybranych kierunków studiów. *Probl Hig Epidemiol.* 2007; 88(2): 206–209.
6. Francis SA, Barnett N, Denham M. Switching of prescription drugs to over-the-counter status: is it a good thing for the elderly? *Drugs Aging* 2005; 22(5): 361–370.
7. Zubkowska A, Niedzielska M. Reklama leków a prawo farmaceutyczne. Warszawa: Wydawnictwo Wiedza i Praktyka; 2010: 7–24.
8. Wójtowicz-Chomicz K, Borzęcki A. Stosowanie leków przeciwbólowych z grupy OTC przez studentów Wydziału Lekarskiego UM w Lublinie. *Fam Med Prim Care Rev.* 2011; 13(2): 254–256.
9. Sangiry S, Sharp WT, Sangiry SS. Accuracy of information on printed over-the-counter drug advertisements. *Health Mark Q* 1999; 17(2): 7–18.
10. Centrum Badań Opinii Społecznej. Stosowanie leków dostępnych bez recepty. CBOS 2010; 143: 2–15.
11. Zwyczaje zakupowe Polaków związane z nabywaniem leków. Raport TNS OBOP; 2007.
12. Mruk H. Marketing farmaceutyczny i apteczny. Poznań: Akademia Ekonomiczna; 2000: 28.
13. Leki OTC 2002. Badania zrealizowane na przełomie lipca i sierpnia 2002 roku na reprezentatywnej próbie 1000 osób. TNS OBOP; 2002.

Sources of information concerning OTC medicines and rural population opinions concerning their effect on health

Abstract

Introduction. Although self-treatment has been known for ages, it is the medicines currently available which make it possible to medicate oneself on one's own responsibility. Each year, new products are introduced, which have various efficacy and possible unwanted effects. The growing demand for OTC drugs is largely stimulated by advertisements in mass media.

Aim. The aim of the conducted studies was to analyse the most popular sources of information about the OTC drugs as well as to determine respondents' opinions about the impact of such medicaments upon health.

Material and methods. A survey technique was employed in the study, with an anonymous questionnaire specifically prepared. The study comprised a group of 114 people living in the Świętokrzyskie voivodeship, in the 16–66 age bracket. The relevance level assumed in the study was $p < 0.05$.

Results. The main sources of information about the OTC drugs for women are advertisement (47.62%) and family (36.51%), whereas in men it was advertisement (37.25%) and a pharmacist (35.29%). It is alarming that only 25% of women and barely 7% of men read information leaflets. Moreover, only 20% of women and 51% of men are able to recognise the possibility of medicine interactions if more drugs are used simultaneously.

Conclusions. The most reliable sources of information for women are advertisements and family, and for men it is advertisement and a pharmacist. The respondents indicated their need of receiving information from a pharmacist about potential side-effects as well as about the risks of taking medicines without doctor's supervision. The results of the study confirm the need of educating society in scope of benefits and risks related to OTC drugs consumption.

Key words

OTC drugs, health, knowledge, information sources, opinion

